

cius fieret, ita neque ut Christus fieret homo. Et confirmatur omnibus supra citatis testimoniis, quibus incarnationis meritum absolute negatur. Quibus adjungi potest glossa in id Psal. 73: *Respicie in testamentum tuum, dicens: Meminit promissionis, quia merita defecerunt;* alias exhibitio incarnationis non fuisset simpliciter gratia respectu antiquorum Patrum, quia non esset omnino gratis data; sed ex operibus saltem meritorii de congruo; sic enim Augustinus et Concilia damnant Pelagium dicentem, primum gratiae auxilium dari ex bono usu liberi arbitrii, quia jam non esset gratia, sed ex operibus, cum tamen ille non diceret dari ex justitia, sed ex quadam congruitate, et bona dispositione. Denique addi potest pro hac sententia, testimonia Scripturæ, quæ in contrarium citantur, non sufficere ad probandum meritum; nam, licet antiqui Patres facerent quod in ipsis erat, ut impetrarent a Deo remedium peccati, non tamen inde meritum infertur, quod separari potest ab impetratione, ut D. Thom. docet, 1. 2, quæst. 114, artic. 9, ad 1, quia plus requiritur ad meritum quod aliqui justitiae operantis innititur, quam ad impetrationem quæ nititur bonitate et promissione Dei. Unde impetratio non requirit certam proportionem inter opus petentis et rem impetrandam; meritum vero illam requirit, et haec deest in proposito, ut declaratum est. Illud vero, quod ex Psal. 11 afferri solet: *Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus, et similia, facile expediuntur in hac sententia, ut illud propter non dicat causam meritoriam, sed finalem; miseria enim objectum est misericordiae, et movet ad beneficium conferendum: et ita Augustinus illo loco dicit, Patrem misisse Filium ad consolando gemitus pauperum.*

5. Quartus modus dicendi esse potest affirmans utrumque, scilicet, antiquos Patres meruisse de congruo, et incarnationem, et (quod fere idem est) temporis circumstantiam, seu accelerationem; et hæc sententia bene explicata mihi videtur amplectenda; sed notandum est prius (ut supra in simili dixi) aliud esse loqui de prædestinatione, seu prædefinizione incarnationis, aut circumstantiarum ejus, aliud loqui de ipsa executione.

6. Dico ergo primo: antiqui Patres non potuerunt mereri de congruo prædestinationem incarnationis. Hæc est communis et certissima, et convincitur fundamento secundæ sententie, seu ratione secunda D. Thomæ, in

art. 11; nam prædestinatio incarnationis est prior omni gratia, et bono motu antiquorum Patrum, et est radix illius; ergo non potest esse ex illorum meritis ullo modo. Confirmatur primo, quia omne meritum antiquorum Patrum fundabatur in fide Christi venturi; ergo supponebat venturum Christum; ergo prædestinatum. Deinde ipsi non petebant ut prædestinaret Christum, sed ut Deus Christum jam prædestinatum exhiberet.

7. Qualiter præordinatio incarnationis sub puri hominis meritum cadere possit.— Atque hæc quidem rationes satis convincent, de potentia ordinaria hoc aliter fieri non potuisse. Probant etiam, supposito modo et ordine quo Deus statuit, ut omnia hominum merita in gratia ex Christi meritis profecta fundarentur, etiam de absoluta potentia fieri non potuisse, quin præordinatio Christi prævisionem meritorum antiquorum Patrum antecederet, et consequenter ut omnino gratias et non ex meritis hominum fieret. At vero, si Deus aliter res disponere voluisse, fortassis non implicaret contradictionem, ut ex meritis aliquorum hominum prævisis Deus incarnationem fieri præordinaret ac prædestinaret. Ut si aliquibus hominibus gratiam absolute et sine ordine ad Christi merita, dare statueret, eosque videret per eam bene operatus, et ex illis operibus prævisis ad voluntam incarnationem moveretur. In hoc enim ordine disponendi ac volendi res nulla est repugnantia, neque indecentia, quæ rectitudini alicujus virtutis simpliciter opposita sit; et cum alioqui Deus libere operetur, potest, prout voluerit, operari, ac disponere omnia. Dices: quanquam hic modus providentie non sit impossibilis, et, eo posito, electio seu dilectio Christi Dei hominis niteretur in meritis aliorum hominum prævisis, vel de congruo, vel etiam de condigno imperfecto, si præmissio antecessisset, nihilominus absolute tota Christi prædestinatio etiam in eo casu non esset fundata in talibus meritis, quia præordinatio et ipsa merita essent medium ad exequendam incarnationem Christi, quæ tamen merita supponerent necessario gratiam aliquam gratis collatam, et non ex meritis, ac propterea tota illa prædestinatio non posset in meritis fundari. Hac enim ratione omnes, qui recte sentiunt, de aliorum prædestinatione docent non posse cadere sub merito, licet præordinatio efficax ad gloriam cadere possit, maxime de potentia Dei absoluta. Respondeatur, dupli modo posse intelligi hanc provi-

dentiam et ordinationem divinam. Primo, ut gratia collata hominibus ad efficienda opera, quibus aliquo modo imperfecto incarnationem merentur, detur eis ex intentione faciendi incarnationem, ex intentione (inquam), non per voluntatem absolutam et efficacem, alias nec talis voluntas posset fundari in talibus meritis, sed per voluntatem antecedentem et simplicem, quæ conditionalis vocatur; sicut nunc omnis gratia data hominibus, qui salvandi non sunt, oritur ex voluntate et intentione dandi eis gloriam, non absolute et efficaciter, sed antecedenter, ea scilicet voluntate qua vult Deus omnes homines salvos fieri. Et in eo casu, concedo, non totam prædestinationem Christi futuram fuisse fundatam in talium hominum meritis, ut ratio facta concludit. Alio tamen modo intelligi posset gratiam et merita illis hominibus collata, nullo modo oriri ex voluntate incarnationis, nec beneplaciti, nec antecedente, sed tantum ex voluntate salvandi ipsis homines; Deum vero, visis talium hominum meritis, occasione illorum veluti excitari et moveri ad volendum incarnationem, et disponendum de mediis quibus posset executioni mandari. Posito autem hoc providentie modo, tota prædestinatione incarnationis niteretur in illis meritis, quia illa prior gratia, quæ ad illa merita antecedit, nullo modo videtur ad prædestinationem incarnationis pertinere, quia non esset medium ad illam exequendam, cum nullo modo esset ex voluntate seu intentione ejus profecta. Hic autem modus non videtur, absolute loquendo, contradictionem implicare, nec esse impossibilis, propter rationem supra factam fundatam in libertate divina; esset tamen hic modus parum consentaneus divinæ perfectioni et sapientiæ, ad quam spectat nunquam operandi ansam ex prævisa occasione aliqua sic arripere, quin ipsa occasio aut prævolita sit seu præordinata propter finem talem, si bona sit, aut certe permissa, si sit mala. Unde, loquendo secundum legem ordinariam et quasi connaturalem, simpliciter dici potest non posse prædestinationem incarnationis cadere sub hominum merito, etiam imperfecto.

8. Dico secundo: non potuerunt antiqui Patres mereri de congruo prædestinationem incarnationis quoad circumstantias ejus. Loquor autem de potentia ordinaria, non absoluta; et explicatur: dupliciter enim intelligere possumus, Deum prædefinisse seu prædestinas has circumstantias. Primo, ex

tet reducendo electionem mediorum ad intentionem finis; nam Deus contulit hoc tempore, verbi gratia, specialem gratiam Abrahæ, David, vel aliis, ut se disponerent ad Christum suscipiendum, et illum impetrarent, et ut saltē tali tempore veniret; ergo voluntus dandi illam gratiam erat ex intentione et voluntate incarnationem tali tempore faciendi; sed illa voluntas antecessit omnia merita; ergo multo magis hæc intentio, seu prædefinitio talis circumstantiæ incarnationis. Neque enim dici potest illam circumstantiam tantum esse prius intentam voluntate antecedenti, et non absoluta et prædefiniente, tum quia intentio et electio sunt proportionata; electio autem mediorum erat efficax, seu media electa erant efficacia, seu infallibilia; ergo intentio etiam erat efficax et prædefinitiva; tum etiam quia hæc ratio providentiae est multo perfectior, et conformior divinæ sapientiæ; alia vero nullo nititur fundamento, nec ratione probabili.

9. Dico tertio, antiquos Patres meruisse de congruo executionem, seu exhibitionem incarnationis, quoad substantiam ejus. Hæc est sine dubio sententia D. Thomæ in hoc art. 41; eodem enim modo affirmat illos Patres meruisse de congruo incarnationem, quo negat de condigno; hoc autem non solum negat de circumstantiis incarnationis, sed etiam de ipsa incarnatione; illud ergo affirmat de ipsa etiam incarnatione, et ita eum et intelligunt, et sequuntur omnes ejus discipuli. Et probatur primo, quod homo justus sit sufficiens ad meritum hoc, si aliunde non sit repugnantia; quia licet gratia creata (ut tertia opinio dicebat) sit inferioris ordinis quam unionis gratia, et ex natura sua illam non petat, tamen, supposito quod illa unio futura est ex divina ordinatione, habent inter se aliquam proportionem, quatenus nulla potest esse convenientior via aut dispositio ad executionem incarnationis, quam per justitiam coram Deo, et orationes ac bona opera ab illa procedentia; sicut in ipsomet Christo gratia habitualis fuit congruentissima dispositio ad gratiam unionis, non antecedens, sed consequens, et ornans, ut supra dictum est; in Patribus vero, qui Christum præcesserunt, potuit esse tanquam remota dispositio antecedens, seu tanquam viâ quædam ut convenienti modo obtineretur incarnatione; bona autem dispositio supernaturalis, et in persona grata, ad effectum supernaturalem, meretur illum saltē de congruo, ad quod non requiri-

ritur tam exacta proportio, sed sufficit aliqualis, partim fundata in ordinatione divina, partim in ipsis rebus, quatenus ad gratiam unionis nulla altior dispositio ordinari poterat, ut dictum est, et quatenus per fidem, spem et petitionem, et supernaturalem amorem hujus mysterii elevatur homo quodammodo, et unitur ipsi Christo, in quo differt multum ordo gratiæ creatæ, ab ordine naturæ, quia natura non potest viribus aut actibus suis attingere perfecto modo supernaturalem ordinem, etiam objective, id est credendo et amando; at vero gratia potest saltē modo attingere ipsam unionem hypostaticam, et hoc sine dubio satis superque est ad meritum de congruo, præseritim suppositis aliis, scilicet, justitia operantis, et ordinatione divina.

10. Secundo, quod hoc meritum esse potuerit in antiquis Patribus, etiamsi gratiam habuerint ex meritis Christi prævisis, probatur prīmo, quia non est minus perfecta et efficax illa gratia, et opera ab illa procedentia, quam si omnino gratis data esset, et non ex meritis Christi prævisis; sed si hujusmodi esset, posset homo per illam mereri de congruo incarnationem; ergo. Secundo, quia id, quod est prædestinatum a Deo sine ullo merito, potest non mandari executioni, nisi propter meritum, ut constat in gloria prædestinatorum; ergo, quamvis Deus prædestinaverit prius Christum, et propter merita futura et prævisa in Christo sic prædestinato dederit gratiam antiquis Patribus, potuerunt ipsi nihilominus mereri saltē de congruo incarnationis executionem. Cujus rationis vis magis infra constabit, cum solvemus fundamentum primæ sententiae; nunc vero vel ad hominem, vel ex principiis quæ nemō negare potest, ita declaratur, quia negari saltē non potest quin Patres antiqui orando, impetraverint a Deo executionem incarnationis; quia in orationibus eorum supra indicatio concurrebant omnes conditiones requisitæ ad orationis efficaciam, quod præsertim de orationibus B. Virginis passim in Patribus reperiatur; sed non minùs habet efficaciam oratio ex Christo, quam meritum, nam gratia, et auxilium ad digne orandum, et acceptatio orationis, et fides, quæ niti debet ut accepta sit, totum est ex Christo; sicut ergo Christus est principium et fundamentum omnis meriti, ita et omnis bona orationis, et impetrativæ; impetrabant ergo illi Patres principium et fundamentum quod da-

bat valorem orationi suæ; quid ergo mirum quod meruerint de congruo principium sui meriti? neque enim unum, quam aliud, aut magis repugnans, aut magis absurdum est. Simile argumentum fit de dispositione: disponebantur enim illi sancti Patres ut Christum susciperent, et præsertim Beatissima Virgo; et tamen principiū et fundamentum illius dispositionis erat Christus; disponebantur ergo ut principium suæ dispositionis re ipsa susciperent. Sic ergo, et illud de congruo mereri poterant, quia re vera hoc meritum non est nisi per modum cuiusdam convenientis dispositionis, seu præparationis, ut D. Thom. supra dixit, et in 3. d. 4. q. 3. art. 1, in fine corporis.

11. *Antiqui Patres aliquas circumstantias incarnationis de congruo meruerunt. — Quo pacto antiqui Patres incarnationis accelerationem meruerint.* — Dico quarto: antiqui Patres etiam meruerunt de congruo aliquas circumstantias incarnationis, et aliquo modo dici possunt meruisse ejusdem accelerationem. Hæc conclusio præsertim quoad priorem partem sequitur a fortiori ex præcedenti, et inductione probatur, quia quod incarnatione fiat ex tali femina, circumstantia quædam est incarnationis; sed hoc meruit B. Virgo de congruo merendo maternitatem divinam, ut in sequentibus dicetur. Et similiter Abraham meruit de congruo ut ex illo Christus descendere, que est etiam circumstantia incarnationis, juxta illud Genes. 22: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes, quia obedisti voci meæ.* Deinde de S. Simeone insinuat Luc. 2, propter sua merita obtinuisse, ut non videret mortem, nisi prius videret Christum Domini, quod est aliquo modo mereri circumstantiam temporis incarnationis. Et similiter Amb., lib. 2 in Luc., dicit de Anna vidua, *talibus fuisse moribus, ut digna fuerit Salvatorem omnibus nunciare.* Ac denique Daniel. 9 indicatur, illum suis precibus et desideriis obtinuisse, ut tempus redemptionis ultra septuaginta hebdomadas non differretur. Ex quo declaratur ultima pars: eum enim dicitur Patres meruisse accelerationem incarnationis, non est sensus potuisse mereri ut Deus mutaret decretum suum, quod in prima prædefinitione habuit, hoc enim impossibile est, ut recte probat secunda sententia; sed est sensus, ita Deum in sua prædestinatione disposuisse executionem hujus mysterii, ut voluerit ipsos homines ita disponi et præparari ad hoc beneficium suscipiendum, ut per eam

dispositionem mererentur de congruo, ne hoc beneficium amplius differretur. Ad hunc enim modum dixit Gregorius, circa id Psalm. 50: *Redde mihi latitudinem salutaris tui,* timuisse David, ne propter peccatum suum impediretur promissio sibi facta de Christo, ex suo semine venturo, et postulasse dictis verbis, ne hac poena afficeretur, quod non existimo ita intelligendum, ut David dubitaverit de certitudine prioris promissionis, sed quod existimaverit peccatum suum esse dignum illa pena, et medium conveniens ut missio Dei impleretur, fuisse penitentiam et humilem orationem. Ad eundem etiam modum Cajetanus, Genes. 27, dicit, propter peccatum filiorum Jacob dilatam fuisse incarnationem, non quidem per mutationem divini propositi, sed quia homines peccando meruerant illam dilationem, quam Deus jam prædefinierat. Unde intelligitur, explicato hoc modo, hoc meritum accelerationis in re fere coincidere cum merito exhibitionis ejusdem incarnationis, et cum merito circumstantiæ temporis, nam totum hoc nihil aliud est quam mereri ut incarnatione promissa re ipsa exhibetur, nam in hoc includitur ut tali tempore fiat, et amplius non differatur.

12. Dico fere in idem coincidere, quia in rigore non sunt omnino idem, neque in se, ut est apertum, neque in ordine ad meritum. Potuisset enim Deus ita res ordinare, ut circumstantia temporis esset ex meritis, non vero executio incarnationis quoad substantiam suam, et e converso, nulla est enim in hoc repugnantia; nam cum hæc et mente et in re præscindi possint, liberum est Deo in uno respicere ad merita, et non in alio, vel ad unum ordinare merita, et non aliud. Nihilominus assero de facto hæc fuisse fere idem, quia per modum unius intendebantur et petebantur, et quia moraliter separari vix possunt. Qui enim instanter petit aliquid fieri, sane non tempus tantum, sed ipsum opus etiam petit, idque non abstracte, sed definite, ut statim vel cito fiat, et hoc modo petisse Patres antiquos incarnationem, constat ex superiori adductis. Unde eamdem proportionem habebat eorum dispositio ac petitio ad utrumque per modum unius impetrandum, et ex parte Dei erat eadem ratio, et ideo illa duo per modum unius moraliter facta sunt intuitu meritorum et precum antiquorum Patrum.

13. *Quæsitum proponitur, ipseque responderetur.* — Sed quæres tandem an hæc dispositio et meritum, licet fuerit de congruo juxta di-

vinam ordinationem, fuerit simpliciter necessarium, ita ut sine illo, vel non fieret incarnation secundum executionis ordinem, vel non tali tempore fieret. Respondetur hoc a nemine sciri posse, nisi ab ipso Deo, quia utroque modo fieri potuit, et liberum fuit Deo alterutro modo id ordinare, et revelatum hactenus non est quo modo haec disposuerit, aut quid ipse facturus esset, si in hominibus tale meritum vel dispositio non præcessisset. Sicut Deus, grande peccatori sese imperfecte disponenti dat ulteriora auxilia, ut sese perfecte disponat, potest interdum ita expectare priorem remotam dispositionem, ut sine illa non det ulteriorem; interdum vero sine remota dispositione prævia dat statim perfectam. Unde, si interrogetur quid esset facturus Deus, si Petrus, verbi gratia, non bene usus fuisset prioribus auxiliis, an daret illi perfectum, nihil certo responderi potest, quia hoc totum pendet ex libera dispositione gratiæ sua; sic ergo fere in præsente continet. Supposito tamen ordine providentiae nobis revelato, dicendum est, cum haec dispositio et meritum antiquorum Patrum in Christi honorem ordinata sint, verisimilius esse ita fuisse a Deo disposita et ordinata, ut sine illis non mandaretur executioni incarnationis. Sicut etiam est verum dicere, Deum non assumptum fuisse carnem ex femina, nisi ex virgine humili et sancta. Denique, si recte considerentur supra dicta de certitudine divinæ præscientiæ conditionalis, cum qua et per quam haec omnia disponit, quæ ex libertate hominum pendent, ex illis constat, ita Deum haec omnia disposuisse, ut infallibiliter fierent, et consequenter ut in re unum sine alio non fieret, id est, ut non fieret hoc mysterium sine dispositione prævia congruente ex parte hominum, et eo tempore quod magis deceret ad ipsius reverentiam, juxta supra dicta, disp. 6, sect. 2, et hac sectione, et quæ in sequentibus dicentur. Si autem fingamus Deum præscivisse, non fuisse habituros homines dispositionem hanc, et haec merita, non licet inde inferre cessaturum fuisse Deum ab opere incarnationis exequendo, sed solum quod non fieret incarnation eo providentiae modo quo nunc facta est; tamen adhuc maneret integrum decretum de incarnatione secundum se, ex vi cuius Deus præordinasset alia media, vel aliam dispositionem hominum, ut decennissime fieret, juxta infinitas rationes, et modos quos divina sapientia novit, et disponere potuit.

14. *Responsio ad primam. — Sine gratia Christi nullum est meritum de congruo.* — Ad fundamenta aliarum opinionum facile est ex dictis respondere. Ad primum enim dicendi modum, admittimus probationes prioris partis, quibus ostenditur incarnationis accelerationem Patres meruisse; nam ille hoc solum probant. Ad fundamentum autem alterius partis, varie responderi solet. Primo, negatur meritum de congruo fundari in meritis Christi, sed in bono usu liberi arbitrii. Sed haec responsio primum falsa utitur doctrina, nam sine gratia Dei et Christi nullum est meritum de congruo, præsertim boni alicujus supernaturalis, et maxime tanti et tam excellentis boni; et hanc doctrinam, ut omnino veram et indubitatam suppono ex materia de gratia. Deinde male illam applicat, quia illi actus, quibus antiqui Patres merebantur de congruo incarnationem, erant sine dubio actus supernaturales, ad quos erat necessarium auxilium gratiæ, quod nulli unquam datum est, nisi propter Christum. Hujusmodi enim erant actus fidei, spei et orationis, vel desiderii incarnationis; definit enim Concilium Arausicanum, can. 3 et 4, efficax desiderium salutis, vel remissionis peccati, aut orationem debito modo factam ad impetrandum aliquod donum gratiæ, non posse haberi sine gratia Christi; multo ergo magis oratio efficax ad impetrandam incarnationem ipsam haberi non poterat sine gratia. Et confirmatur, quia hoc meritum de congruo incarnationis ut minimum supponebat gratiam sanctificantem; quis enim dicat homines existentes in peccato mortali meruisse de congruo incarnationem, cum ne ipsum etiam auxilium gratiæ mereantur nec possint sibi ipsis propriam sanctificantem gratiam de congruo mereri, nisi fortasse per ultimam dispositionem, quæ haberi non potest, nisi ex auxilio gratiæ, et ejus meritum (si quod est) non se extendit ultra propriam formam, ad quam disponit? Unde nullus est Theologus qui hoc meritum de congruo incarnationis tribuat nisi justis; at vero gratia sanctificans fundata fuit semper in meritis Christi; ergo et meritum.

15. Dicent fortasse, illam gratiam fuisse necessariam quasi concomitante ad excludendum impedimentum peccati, non vero tanquam proprium meriti principium. Sed hoc est falsum, quia, licet daremus illud meritum fuisse fundatum in operibus bonis moraliter factis ex libero arbitrio ab homine grato, tamen valor eorum, seu efficacia, aut con-

gruentia in esse meriti, non esset sumenda ex libero arbitrio, sed ex gratia, quia (ut dictum est) opera pure humana et naturalia per sese nullo modo possunt esse meritoria alicujus doni supernaturalis.

16. Aliter alii respondent, ipsam opera supernaturalia, quæ ex gratia fiunt, posse considerari ut sunt a gratia, et ut sunt a libero arbitrio, ut in simili dicit D. Thomas, 1. 2, q. 114, art. 6, et priori modo non esse meritoria incarnationis propter argumentum factum; sed tantum posteriori, et ut sic non fuisse fundata in incarnatione. Sed etiam haec responsio falsa est, quia si quod erat meritum in his operibus antiquorum Patrum, illud erat in quantum illi erant justi, et fundati in fide Christi, alias nulla esset proportio, nec sufficiens ratio meriti in illis operibus, ut supra tractatum est. Non debent ergo illa duo principia, gratia et liberum arbitrium, ita se Jungi, ut alterum per se sufficiat ad valorem meriti; quia sine libero arbitrio opus non esset humanum et morale, et sine gratia non haberet proportionem, ut expresse D. Thomas dicit, in citato loco ex 1. 2, in fine corporis, loquendo de merito de congruo; necesse est ergo fateri omne meritum antiquorum Patrum, et præsertim hoc de incarnatione, fuisse fundatum in gratia Dei; et consequenter in meritis Christi, quia suppono esse omnino certum, et infra probandum, q. 19, nullum supernaturale bonum fuisse datum hominibus, præsertim post lapsum Adæ, nisi ex meritis Christi; qui enim dicunt Christum fuisse causam finalis antiquorum Patrum, et non meritoriam, omnino errant, ut ibi probabitur, et hic D. Thomas supponit, art. 11, ratione 2. Quod vero quidam dicunt, illammet gratiam, quæ per Christum data est antiquis Patribus, posse considerari vel secundum se, vel prout fundatam in merito Christi, et priori modo fuisse principium hujus meriti de congruo, et non posteriori: hoc, inquam, et falsum est, et nullius momenti, quia illa gratia non fuit principium meriti, nisi prout in re data est, et similiter opera non fuerunt meritoria, nisi prout in re facta sunt; sed in re illa gratia non fuit data nisi propter merita Christi prævisa, et illa opera in re non sunt facta, nisi per auxilia data per Christum; ergo totum illud meritum in Christo fundatum est.

17. Dicendum est ergo, gratiam et auxilia data esse antiquis Patribus, propter merita Christi prævisa in divina prædefinitione et prædestinatione, nondum autem re ipsa ex-

hibita; ipsos autem Patres per hanc gratiam non meruisse prædestinationem incarnationis, sed ejus exhibitionem, et ideo hæc inter se non pugnare; quia licet merita Christi prævisa antecesserint, tamen executio incarnationis subsecuta est gratiam et opera antiquorum Patrum, et ideo potuit sub diversis rationibus esse principium, et aliquo modo præmium illorum meritorum. Sicut variis exemplis de dispositione et impetratione supra ostensum est. Et potest declarari, quia negari non potest quin bona opera antiquorum Patrum et B. Virginis, ut verbi gratia, consensus quem præbuit Angelo nuncianti mysterium incarnationis, fuerint medium ad executionem ipsius incarnationis, et tamen ille met consensus fuit datus Virgini propter merita Christi prævisa; idem ergo actus fuit medium ad executionem sui principii in genere meriti; quid ergo mirum, quod fuerit etiam meritum de congruo executionis seu exhibitionis ejusdem principii? Simile etiam est quod B. Virgo fuit realis et physica causa Christi Dei hominis, quatenus fuit vera mater ejus; et tamen ex meritis Christi habuit, quod fuerit condigna mater ejus, et quod debito modo munus illud exercuerit; et si fortasse habuit aliquem supernaturalem concursum in filii conceptione, etiam ille datus est ex meritis Christi prævisis; sic ergo fieri potuit in proposito. Unde principium illud: Principium meriti non cadit sub meritum, licet formaliter verum sit de principio, prout habet rationem principii, tamen claritatis gratia distingui potest, nam principium meriti, quod supponitur actu existens prius quam fundet meritum illud, non cadit sub meritum; et hujusmodi est in nobis prima gratia, vel prima vocatio, quia non solum est principium quasi morale, sed physicum, quod in re ipsa debet antecedere effectum; at vero quando principium meriti est quasi morale, et non causat ut actu existens, sed ut prævisum tantum, potest secundum realem exhibitionem cadere sub meritum, quia ut sic non supponitur, sed subsequitur.

18. *Objectio. — Responsio. — Differentia inter meritum de condigno et de congruo.* — Sed contra: nam hinc enervatur secunda ratio D. Thomæ, in art. 11, et sequitur antiquos Patres potuisse mereri de condigno exhibitionem incarnationis, etiamsi habuerint gratiam fundatam in incarnatione prævisa. Respondetur argumentum probare ex hoc solo capite, hoc non fuisse impossibile; nihilo-